

НАЦИОНАЛЕН ЦЕНТЪР ЗА ТЕРИТОРИАЛНО РАЗВИТИЕ ЕАД

София, 1000, ул. "Алабин" 16-20, тел. 02/980 0308, факс 02/980 0312,

URL: www.ncrdhp.bg, e-mail: office@ncrdhp.bg

Мониторинг на категоризацията на административно-териториалните (АТЕ) и териториални единици (ТЕ) в Република България на основата на актуални статистически данни

ДОКЛАД

за изпълнение на дейности по договор

№ РД-02-29-118/28.06.2016 г.

ВЪЗЛОЖИТЕЛ:

Министерство на регионалното развитие и благоустройството

БУЛСТАТ 831661388

гр. София, ул. „Св. Св. Кирил и Методий“ № 17–19

ИЗПЪЛНИТЕЛ:

Национален център за териториално развитие ЕАД

ЕИК 130175896

гр. София ул. „Алабин“ № 16-20

Изпълнителен директор: проф. д-р арх. Веселина Троева

Ръководител екип: мат. Мария Новакова

София, август 2016 г.

ЕКИП

- 1. мат. Мария НОВАКОВА – ръководител колектив**
  - 2. ик. геогр. Димитър ДИМИТРОВ**
  - 3. урб. Соня ГРИГОРОВА**
  - 4. урб. Калоян КАРАМИТОВ**
  - 5. инж. Светла ВАСИЛЕВА**
  - 6. адм. сътр. Тина ПОПОВА**
-

СЪДЪРЖАНИЕ

1.	Въведение.....	1
2.	Цели, задачи и дейности	2
3.	Категоризация на АТЕ и ТЕ. Основни положения. Основни Етапи и дейности	4
3.1.	Формиране на база данни с актуални първични и производни данни за показателите за категоризиране на общини и населени места	5
3.2.	Прилагане на модела за категоризация според Методиката за категоризация на АТЕ и ТЕ в Република България.....	6
3.3.	Анализ на различията между действащите категории и получената актуална оценка на състоянието.....	7
3.4.	Общи бележки по проведения мониторинг	8
4.	Резултати и анализи от проведения мониторинг.....	9
4.1.	Състояние на общините според резултатите от проведено мониторингово изследване и прилагане на математически модел с актуални към 2016 г. данни.....	9
4.2.	Състояние на населените места според резултатите от проведено мониторингово изследване и прилагане на математически модел с актуални към 2016 г. данни.....	11
5.	Сравнения с други национални класификации.....	21
5.1.	Национална стратегия за регионално развитие	21
5.2.	Национална концепция за пространствено развитие	22
5.3.	Други национални класификации	24
6.	Процедури, съгласувания, работни срещи	25
7.	Изводи и препоръки.....	26
8.	Предложения за промени	28
	ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ	29
	ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ	30

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИ:

<i>Таблица 1: Общини с изразени тенденции към преминаване в съседна категория .....</i>	<i>10</i>
<i>Таблица 2: Новообразувани населени места .....</i>	<i>12</i>
<i>Таблица 3: Населени места, преминаващи в осма категория поради намаляване на населението .....</i>	<i>12</i>
<i>Таблица 4: Предложения за корекция на категории на населени места: .....</i>	<i>14</i>

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение № 1: Използвани данни за мониторинг на категоризацията на общини и населени места - източници и актуалност

Приложение № 2.1.: Актуализирана база данни, 2016 г. за критерии и показатели за категоризиране на общини (само електронен вариант)

Приложение № 2.2.: Актуализирана база данни, 2016 г. за критерии и показатели за категоризиране на населени места (само електронен вариант)

Приложение № 3.: Презентация на резултатите от проведен мониторинг, с предложения за частична промяна в категориите на общини и населени места

Приложение № 4: Проектът заповед на Министъра на регионалното развитие и благоустройството

---

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата задача се изпълнява по силата на Договор № РД-02-29-118 от 28.06.2016 г. между Националния център за териториално развитие (НЦТР –ЕАД), в качеството му на Изпълнител и Министерство на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ), в качеството му на Възложител.

Съгласно чл. 36 от ЗАТУРБ общините, районите, кметствата и населените места се категоризират по критерии и показатели, определени от Министерския съвет и Методиката за категоризиране, утвърдена от Министъра на регионалното развитие и благоустройството. Действащата към момента категоризация беше утвърдена от Министъра на регионалното развитие и благоустройството със Заповед №РД-02-14—2021/14.08.2012г. и частично изменена със Заповед за изменение № РД-02-14-808 от 25.08.2014 г. за категоризиране на административно-териториалните единици (АТЕ) и териториалните единици (ТЕ) в Република България.

През настоящата 2016 г. съгласно действащата Методика се извърши периодичен мониторинг на категоризацията на общините и населените места в страната.

Мониторинговото изследване е проведено в периода юни – август 2016 г. на базата на актуални данни, предоставени от съответните институции, определени в РМС № 921 от 16.12.2011 г. за източници на информация при определяне на категориите на АТЕ и ТЕ. Според същата заповед, част от информацията за общините и населените места е публична и източниците са цитирани в Приложение № 1.

Категоризацията на АТЕ и ТЕ се разработва като методология за изчисляване и методика за управление и мониторинг в периода 2002 – 2004 г. като наследник и заместител на съществуващата функционална типизация на общините и населените места от 70-те години, действала до началото на 90-те и доказала своята роля в системите за управление. Разработената през този период методика за категоризиране включва математически модел за определяне на оценките и правила и процедури за извършване на категоризацията, нейното следене, мониторинг и актуализиране.

В настоящия си вид, категоризацията определя, според правила, заложи в Методиката и Система от критерии и показатели (според официално Решение на Министерски съвет № 921 от 16.12.2011 г.), съответни категории за общините в скала от 1 до 5 и за населените места – в скала от 1 до 8, като изключение правят Столична община с категория 0 и гр. София (при населените места) с категория 0.

Според правилата, залегнали в Методиката, основна прекатегоризация се извършва на всеки 10 години, година и половина след извършването от НСИ преброяване на населението и жилищния фонд. Регулярен мониторинг на категоризацията се извършва на всеки две години с използването на методологията от Методиката и актуални статистически данни. Целта на настоящия Мониторинг (съобразно със заложените в Методиката правила и практиката в последното десетилетие) е да се проследят измененията в характеристиките на общините и населените места, отчетени според промените в стойностите на включените показатели чрез прилагане на модела за интегрална оценка, залегнал в Методиката. При регистрирани значими и трайни отклонения, като резултат от извършения мониторинг, се предлагат частични промени в категориите на общини и населени места. Предложените промени са предмет на обсъждане и приемане от Междуведомствена работна група и след приемане, се утвърждават от Министъра на регионалното развитие и благоустройството, като се издава заповед и промените се публикуват в Държавен вестник, след което влизат в сила.

Категорията на АТЕ и ТЕ е част и от информацията, съдържаща се в Единния класификатор на АТЕ и ТЕ и Националния регистър на населените места.

Целта на категоризацията е да служи за нуждите на управлението, като класира общините и населените места в категории според състоянието и потенциалите им.

Необходимостта от поддържане и периодичен мониторинг на категоризацията произтича от заложените в Методиката за категоризиране на АТЕ и ТЕ в Република България правила, където се предвижда мониторинг на категоризацията да се провежда на период от две години.

С настоящия доклад се прави описание на изпълнението на отделните дейности от задачата и получените резултати като са анализирани тенденциите в развитието и състоянието на общините и населените места и възможностите на апарата на категоризацията да отразява и отчита актуалното състояние на АТЕ и ТЕ.

2. ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ И ДЕЙНОСТИ

Основната цел на задачата е да се направи мониторинг на приетата през 2012 г. категоризация, вкл. актуализация на категориите на АТЕ и ТЕ на базата на актуални данни за общините и населените места, съгласно приетия модел за категоризиране и статистически данни за 2014 и 2015 г.

Основната цел е детайлизирана посредством дефинираните специфични цели, посочени и в техническата спецификация, а именно:

- Изготвяне на актуална база данни за състоянието на критериите и показателите за отделните общини и населени места;
- Анализ на промените в категориите на населените места и общините;

Дейностите, които осигуряват реализацията на заложените цели са формулирани в Техническата спецификация и са съобразени със заложените в Методиката необходими стъпки за извършване на Мониторинг:

- (3.1.) Формиране на база данни с актуални първични и производни данни за показатели съгласно критериите за категоризиране на АТЕ и ТЕ, приети с Решение на МС № 921 от 16.12.2011 г., въз основа на данните на описаните източници на информация;
- (3.2.) Прилагане на математическия модел за категоризация от Методиката за категоризация на АТЕ и ТЕ в Република България, одобрена със Заповед на Министъра на регионалното развитие и благоустройството № РД-02-14-306 от 10.02.2012 г., върху актуализираната база данни;
- (3.3.) Анализ на различията и тяхната степен между действащите категории и актуализираната оценка на състоянието на АТЕ и ТЕ.
- (3.4.) Доклад и резюме за извършеното по задачата и получените резултати, включително и анализ на съпоставимостта между категориите на АТЕ и ТЕ и техните определения в други класификации на национално ниво в стратегически, планови и нормативни документи в Република България.
- (3.5.) Аргументирано предложение за промяна на действащи категории на общини и населени места и проект на Заповед на Министъра на регионалното развитие и благоустройството за утвърждаване на категориите на АТЕ и ТЕ в страната.
- (3.6.) Представяне на получените резултати от категоризацията на АТЕ и ТЕ в заседание на Междуведомствената работна група (МРГ) за наблюдение и последваща актуализация в категоризирането на АТЕ и ТЕ в Република България, създадена със Заповед на министъра на регионалното развитие;
- (3.7.) Отразяване на бележките от членовете на МРГ в окончателния вариант на категоризацията.

При изпълнението на задачата са съобразени и постановките и условията, произтичащи от документите, имащи отношение към категоризацията:

- Закон за административно-териториалното устройство на Република България (ЗАТУРБ), от който произтича задължението и необходимостта от категоризиране на АТЕ и ТЕ;

- Текущото състояние на класификаторите на АТЕ и ТЕ, отразено в Единния класификатор на АТЕ и ТЕ и Националния регистър на населените места, поддържани от НСИ, съгласувано с МРРБ и Министерство на земеделието и храните (чл. 37 от ЗАТУРБ);
- Текущите определени категории на АТЕ и ТЕ (Част от Единния класификатор);
- Актуализирани през 2011 г. от МРРБ критерии и показатели за категоризиране на АТЕ и ТЕ, приети с РМС № 921 от 16.12.2011 г.;
- Актуализирана Методика за определяне на категориите на АТЕ и ТЕ, одобрена със Заповед на Министъра на регионалното развитие и благоустройството № РД-02-14-306 от 10.02.2012 г..

Подходът за извършване на мониторинга е регламентиран в Методиката за категоризация на АТЕ и ТЕ в Република България (одобрена със Заповед на министъра на регионалното развитие и благоустройството РД-02-14-306 от 10.02.2012 г.) и съответно в Решение №. 921 от 16.12.2011 г. на МС по отношение на критериите и показателите за категоризиране на АТЕ и ТЕ и описаните източници за данните за тях.

Изготвянето на мониторингови доклади, на базата на тестови прилагания на приетия модел и утвърдена методика е заложено в нормативната уредба, имаща отношение към категоризацията и най-вече в самата Методика, както е цитирано и в Техническата спецификация. **Предметът на настоящата задача е част от предвидената система за периодично следене на изменението на показателите и оценките, с използване на актуални статистически данни.**

3. КАТЕГОРИЗАЦИЯ НА АТЕ И ТЕ. ОСНОВНИ ПОЛОЖЕНИЯ. ОСНОВНИ ЕТАПИ И ДЕЙНОСТИ

Категоризацията на АТЕ и ТЕ засяга общините (като АТЕ – административно – териториални единици) и населените места (като ТЕ – териториални единици). Съответно мониторинга проследява измененията на техните интегрални оценки, степента на отклоненията от действащите категории и необходимостта от промяната и актуализирането им.

В процеса на мониторинговото изследване са изпълнени основните стъпки и фази, заложи в Методиката по реализация на математическия модел за определяне на интегрални оценки за общини и населени места и последващите действия по отношение на приемане или корекция на съществуващите категории.

3.1. Формиране на база данни с актуални първични и производни данни за показателите за категоризиране на общини и населени места

Формирането на база данни с актуални първични и производни на тях данни по всеки от показателите за общини и населени места е съществен елемент от изпълнението на задачата. Системата от показатели и критерии, поотделно за общини и населени места е нормативно определена в Решение на МС № 921 от 16.12.2011 г. Възложителят, МРРБ, е изпратил запитвания до съответните официални източници на информация за показателите за категоризиране на АТЕ и ТЕ, и е предоставил необходимата информация, въз основа на която е формирана базата.

Структурата на базата следва естествената логика на връзки и специфика на критериите и показателите, естеството на данните и бъдещите необходими пресмятания с тях. В базата се съхраняват няколко вида данни – първични стойности за показателите и производни данни, съответни на дефинициите на всеки един от тях; нормирани стойности за показателите и съответно такива за всеки един от критериите. Данните се съхраняват поотделно за общините и за населените места.

При формирането на масивите е направен първоначален логически контрол на данните за пълнота, съответствие на дефинициите и др. В тази първоначална фаза са коригирани и някои грешки и неточности при първичните данни. Според правилата в методиката и дефинициите на Решение № 921 от 16.12.2011 г. на Министерски съвет в тази фаза са формирани и балните оценки за няколко показателя, съответно за общини и населени места.

Като уникални идентификатори са използвани официално определените от НСИ такива в класификатора ЕКАТТЕ (Единен класификатор на административно-териториалните и териториални единици).

Както е посочено и в РМС №. 921 от 16.12.2011 г., и в Методиката, източниците за изчисляване стойностите на показателите следва да бъдат официални или официализирани органи на статистиката. В този смисъл за това мониторингово проследяване са използвани данни от посочените в РМС № 921 източници. Данните за показатели, чиито източници са цитирани като „публични” са попълнени от съответните публични регистри и източници.

В Приложение № 2 са цитирани използваните данни, по индикатори, източници и актуалност.

Въз основа на описаните източници на информация и данни, е формирана база данни с актуални първични и производни данни за актуализираните критерии и

показатели за категоризиране на АТЕ и ТЕ. Структурата на базата следва естествената логика на информацията за единиците и необходими последващи действия и пресмятания с тях. В базата са съхранени няколко вида данни:

- първични стойности за показателите;
- производни данни съответни на дефинициите на всеки един от тях;
- нормирани стойности за показателите и съответно за всеки един от критериите. Данните се съхраняват поотделно за общините и за населените места.

При формирането на базата са спазени основни принципи и изисквания на Възложителя:

- Като уникални идентификатори са използвани официално определените от НСИ такива в класификатора ЕКАТТЕ. Използвани са кодове на общини и населени места според ЕКАТТЕ — състояние към 26.04.2016 г.;
- Според състоянието на ЕКАТТЕ към цитираната дата – брой общини – 265, брой населени места 5258;
- За показателите, за които се изисква, е формирана бална оценка спрямо дефинициите на РМС № 921 от 16.12.2011 г.

3.2. Прилагане на модела за категоризация според Методиката за категоризация на АТЕ и ТЕ в Република България

Моделът за категоризиране е описан в Методиката за категоризация на АТЕ и ТЕ в Република България, одобрена със Заповед на министъра на регионалното развитие и благоустройството РД-02-14-306 от 10.02.2012 г.

В настоящия мониторинг правилата за неговото прилагане са спазени стриктно, включително описания метод на интегрални оценки с всички предположения и допускания, както и всички други заложен изисквания.

Последователно са извършени следните действия:

- **Изключване от масивите на данните** за посочените в методиката обекти (градовете София, Пловдив и Варна и населени места под 100 жители при населените места, и Столична община при общините).
- **Елиминиране на екстремни стойности (outliners)** – според Методиката – чрез заместване със стойности, пресметнати по заложените правила.

Чрез тези действия се игнорират “случайни“ екстремно големи или екстремно ниски стойности по един или няколко показателя, които могат да дебалансируют резултатите, особено при населените места и е постигнато оптимално формиране на два

работни масива с първични и производни данни, съответно за общините и населените места.

- **Нормализиране на натуралните стойности на показателите** за масивите от данни за общини и населени места (съответно единични вектори за общини и Z-трансформация за населени места). По този начин са формирани два нови масива с нормализирани данни, върху които се прилага метода на интегралните оценки.
- **Формиране на критериални оценки** (поотделно за общини и населени места). Използван е описаният в методиката интегрален метод със съответните тежестни коефициенти и други специфики за общините и населените места. Анализирани са влиянията на основни и допълващи показатели в общата оценка за всяка АТЕ и ТЕ.

Направени са изводи за общини и населени места. Анализирани са случаите на общини и населени места, при които се наблюдава значителен дисбаланс при състоянието или развитието по отделните критерии. (АТЕ и ТЕ с голяма разлика в позицията на получените критериални оценки)

- **Формиране на обща интегрална оценка за общините и населените места** на базата на получените оценки за критериите. В резултат от тази дейност всяка една от единиците е получила интегрална оценка, която по-нататък служи за ранжиране, анализ и определяне на категорията ѝ.

3.3. Анализ на различията между действащите категории и получената актуална оценка на състоянието

В тази фаза на задачата е направен обстоен анализ на получените резултати и получени различия, сравнени с действащите категории. Дейността включва подробен анализ на текущото състояние, базиран на получената обща интегрална оценка и влиянието на всеки един от критериите. Взема се под внимание и анализа по показатели и приноса на всеки един от тях в критериалните оценки. Идентифицирани са показателите и в частност и индикаторите, чиито промени водят до тези различия в оценките и степента на значимост на тези промени. Резултатите от този анализ са обсъдени с Възложителя и докладвани в МРГ за наблюдение и актуализация на категоризацията на АТЕ и ТЕ в Република България, проведена на 17 август 2016 г. в сградата на МРРБ.

Според степента на различията и техния характер, общините и населените места с най-изявени разлики са коментирани детайлно. Изготвено е аргументирано предложение за промяна на действащи категории на общини и населени места и там, където се предвижда промяна в категорията им, съответните общини са информирани чрез Националното Сдружение на Общините в Република България (НСОРБ).

Предложението за промяна на категориите на ограничен брой общини и населени места е изготвено при спазването на процедурите и изискванията на Методиката.

В процеса на изпълнение на тази дейност са проведени и **работни консултации с Възложителя** и други заинтересовани страни (представители на НСОРБ и НСИ) за обсъждане на предварителни резултати и предлаганите решения.

3.4. Общи бележки по проведения мониторинг

Мониторинговите изследвания имат за цел да регистрират колебанията и отклоненията в общите интегрални оценки на общините и населените места с цел проследяване на развитието, потвърждаване на приетите категории или като индикатор за промяната им. Според методиката при колебания в диапазон, ненадхвърлящ съседна категория не се предприемат действия по промяна на категорията. Такива се предлагат в случаите на много силни отклонения, надхвърлящи диапазона на съседна категория, или в случаи на продължителни силни тенденции в зоната на съседна категория.

Мониторинговите изследвания повтарят модела, по-който принципно се извършва категоризацията. Разликата е, че тези изследвания се правят в периодите между официалните преброявания, използват актуализирани данни и отчитат динамиката на голяма част от тях и влиянието им върху общата интегрална оценка, съответно категория на община и/или населено място. В този смисъл и категоричността на решенията, които се вземат, зависят от степента на отклонение от вече определените категории. Резултатите от тези изследвания могат да доведат до промяна на категории, но могат да служат и само като индикативи за бъдещи решения.

Резултатите от проведеното мониторингово изследване са доста близки до определените през 2014 г. категории на АТЕ и ТЕ. Наблюдаваните известни колебания в оценките на общините и населените места са резултат от промени в актуализираните данни за участващите в интегралната оценка показатели. Една от целите на мониторинга е да регистрира тези колебания и при трайна тенденция или достатъчно силни отклонения да се предложи промяна в категориите. Засега такава промяна е предложена единствено за ограничен брой населени места и една община.

Появата на големи групи общини и населени места, с характеристики на резултатите и общата им интегрална оценка в зони между две категории е част от Методиката, касаеща мониторинговите изследвания. Целта на този подход е да се регистрират колебанията и при следващи подобни изследвания да се проследят по-детайлно тенденциите. Те са следствие на годишни колебания на стойностите на показателите и трябва да бъдат разглеждани (най-вече) като индикатор за тенденции.

Самата методика отчита тази специфика и поради това съображение препоръчва действия към промяна единствено при трайна тенденция към съседно ниво (категория)

4. РЕЗУЛТАТИ И АНАЛИЗИ ОТ ПРОВЕДЕНИЯ МОНИТОРИНГ

Резултатите от проведеното мониторингово изследване са доста близки до определените през 2014 г. категории на АТЕ и ТЕ;

Наблюдаваните известни колебания в оценките на общините и населените места са резултат от промени в актуализираните данни за участващите в интегралната оценка показатели;

Сравнение с предишен мониторинг:

- Брой предложения за промяна на категории на общини: 2014 г. – 1, 2016 г. – 1;
- Брой предложения за промяна на категории на населени места:
- По причина на намаляване на население под 100 жители на населени места от категория 7: 2014 г. – 57 бр., 2016 г. – 30 бр.;
- По причина на трайни тенденции към завишаване/намаляване на оценка: 2014 г. – 18 бр. , 2016 г. – 25 бр. ;
- Новообразувани – 2016 г. – 2 бр.

4.1. Състояние на общините според резултатите от проведено мониторингово изследване и прилагане на математически модел с актуални към 2016 г. данни

Категориите за общини са 5 на брой – от 1 до 5 и Столична община с категория 0.

Резултатите по общини в голяма степен потвърждават съществуващите категории.

Според Методиката, общините се класират в групи според категориите, като се допуска формирането на междинни групи между категориите. Когато дадена община попадне в такава междинна група, се смята, че няма съществени отклонения и нейните характеристики и те отговарят на съществуващата категория. Когато община попадне в съседна категория, независимо по-ниска или по-висока, се проследяват тенденциите в нейното развитие и при забелязани трайни такива, тя се предлага за промяна на категорията. В настоящия мониторинг са отбелязани 11 такива случая, като нито един от тях не води до необходимост от промяна.

Специално внимание е отделено на общините Велинград и Сърница. Отделянето на Сърница води до намаляване на общата оценка за община Велинград (1 от тези 11 цитирани случая), но тя не е в достатъчно голяма степен и не изисква корекция. Въпреки това, нейното развитие ще бъде проследено и по-нататък. На община Сърница е определена „служебно“ категория 4, но нейните показатели съответстват на община от категория 5 и тя се предлага за промяна. Този резултат е логичен, защото общината все още няма изграден пълен капацитет, което се отразява на критерия Територия, функции и отговорности и като цяло общата характеристика е като за община от 5-та категория.

Община Сопот, на която категорията е променена от 3 към 4-та при предишния мониторинг показва резултати между 4-та и 5-та категория, както и тогава, което потвърждава правилността на взетото през 2014 г. решение.

Показаните различия не водят до промяна на категорията, но са аргумент при засилване на тенденцията в бъдеще.

Посочените по-долу общини показват по-силна тенденция към съседни категории и ще бъдат проследявани и по-нататък.

Таблица 1: Общини с изразени тенденции към преминаване в съседна категория

Област	Община	Категория	Тенденция към категория (2016 г.)	Население 31.12.2015
Бургас	Царево	3	2	9377
Пазарджик	Велинград	2	3	34511
Монтана	Лом	2	3	26182
Бургас	Руен	4	3	28399
Пазарджик	Батак	4	3	5616
Софийска	Златица	3	4	5453
Добрич	Шабла	3	4	4684
Добрич	Добрич-селска	3	4	21194
Пловдив	Стамболийски	3	4	20087
Враца	Оряхово	3	4	10343
Монтана	Вълчедръм	4	5	9028

Резултатите по общини в голяма степен потвърждават съществуващите категории;

Тенденции към по-високи оценки показват общини с изяви туристически характеристики (макар, че такъв показател пряко няма), с концентрация на големи индустриални предприятия/фирми, или със смесено население, където раждаемостта е по-висока и структурата на населението – по-добра.

Тенденция към по-ниски оценки и категории се наблюдава в по-периферни общини, със слаба икономика, голям % в Северозападна България, при общини с намаляващо население и комплексни проблеми и др.

Предложения за корекция на категории на общини:

Община Сърница – от категория 4 да премине в категория 5.

Предлаганата промяна към момента няма съществено отношение към нормативни документи. Категориите на общините засега се използват в Закона за регионално развитие, в частта за определяне на общини за подкрепа, и общините от 4та и 5-та категория се третират еднакво.

4.2. Състояние на населените места според резултатите от проведено мониторингово изследване и прилагане на математически модел с актуални към 2016 г. данни

Категориите за населени места са 8 на брой – от 1 до 8 и гр. София с категория 0.

В периода от последния до сегашния мониторинг (2014 – 2016 г.) са настъпили административни промени, в резултат на които към настоящия момент населените места в България са 5258 на брой.

Трите най-големи града – София, Пловдив и Варна не участват в модела за определяне на категории и на тях се присъждат съответно категории 0 за гр. София и 1 за гр. Пловдив и гр. Варна. На най-малките населени места, с население под 100 жители, също се определя „служебно“ най-ниската категория 8 и те също не участват в модела. Такива към момента са 1848 на брой.

При населените места „оценките“ са много по-чувствителни. Особено в групата населени места с категории от 5 до 7. Подобно на общините и тук за промяна се предлагат населени места, които трайно са показали тенденция към преминаване най-малко с една категория надолу или нагоре.

За предварително обсъждане са селектирани между 90 и 120 населени места с по-големи отклонения в получените оценки спрямо действащите категории или със забелязани по-силно дисбалансираны показатели. След подробно разглеждане и обсъждане на степента и причините за тези промени, влиянието на ключови и основни показатели по критерии, както и влиянието на промяната върху формирането на данъчните оценки, за корекция на категориите са предложени 25 населени места (извън тези 30, които преминават в осма категория поради намаляване на населението под 100 жители). За останалите, подложени на анализ населени места с по-чувствителни отклонения е преценено, че е по-подходящо да се проследи тяхното развитие и стойности

на показателите в следващите мониторинги и да се пристъпи към промяна ако установените тенденции се запазят и потвърдят.

Определено съществува ясна тенденция към завишаване на оценката и съответно необходимост от промяна на категорията при населени места, разположени в близост до силни градски центрове, райони с туристически характеристики (макар че явно такъв показател няма при населените места, но това видимо влияе на общото състояние и развитие и косвено се отразява в критериите и в общата оценка) и развиващи се транспортни оси.

През периода 2014 – 2016 г. са образувани и две нови населени места с. Попови ливади в община Гоце Делчев и с. Свети Спас в община Долна баня. Тяхното население е под 100 жители и за тях се определя категории 8.

Таблица 2: Новообразувани населени места

Код на нм	Гр./с.	Населено място	Област	Община
87802	с.	Попови ливади	Благоевград	Гоце Делчев
87816	с.	Свети Спас	Софийска	Долна баня

Населените места, които са били 7-ма категория, но към 31.12.2015 г. са с население под 100 жители автоматично и служебно според методиката получават категория 8. Такива към настоящия мониторинг са 30 на брой и са показани в таблицата по-долу.

Таблица 3: Населени места, преминаващи в осма категория поради намаляване на населението

Код на нм	гр./с.	Населено място	Община	Област	Население 31.12.2015 г.
03263	с.	Бела	Димово	Видин	96
04546	с.	Бов	Своге	Софийска	93
07329	с.	Българка	Силистра	Силистра	96
07911	с.	Бурево	Неделино	Смолян	90
10999	с.	Видлица	Георги Дамяново	Монтана	99
14369	с.	Гайтанци	Видин	Видин	90
15446	с.	Голема Фуча	Бобов дол	Кюстендил	95
20941	с.	Дива Слатина	Георги Дамяново	Монтана	93
23978	с.	Дряново	Тунджа	Ямбол	93
32593	с.	Илаков рът	Елена	Велико Търново	94
40230	с.	Крушово	Карнобат	Бургас	97
41126	с.	Конска	Брезник	Перник	99

Код на нм	гр./с.	Населено място	Община	Област	Население 31.12.2015 г.
43116	с.	Лалково	Елхово	Ямбол	88
43390	с.	Лесковдол	Своге	Софийска	91
43548	с.	Лешниково	Харманли	Хасково	96
51336	с.	Неделкова Гращица	Невестино	Кюстендил	96
51593	с.	Николаево	Стражица	Велико Търново	89
54078	с.	Осен	Главиница	Силистра	95
58129	с.	Преколница	Кюстендил	Кюстендил	98
61755	с.	Разделна	Гълъбово	Стара Загора	95
62339	с.	Раяновци	Белоградчик	Видин	89
63272	с.	Ружица	Болярово	Ямбол	94
67154	с.	Сладък кладенец	Стара Загора	Стара Загора	98
69759	с.	Страшимир	Златоград	Смолян	94
72518	с.	Тияновци	Брегово	Видин	98
73300	с.	Тръница	Нови пазар	Шумен	97
78433	с.	Церовец	Иваново	Русе	92
83329	с.	Шишенци	Бойница	Видин	86
83363	с.	Цар Шишманово	Макреш	Видин	94
87432	с.	Янковци	Габрово	Габрово	97

Интересен за отбелязване факт е, че някои от населените места, които по същата причина са получили категория 8 при предходния мониторинг от 2014 г. са повишили населението си над 100 жители и по тази причина са включени за анализ по правилата за прилагане на модела в Методиката. Според резултатите от сегашното прилагане на модела всяко едно от тези населени места е показало резултат, съответстващ на определената му категория.

Таблица 4: Предложения за корекция на категории на населени места:

Код на нм	гр./с.	Населено място	Община	Област	Категория	Предлагана категория	Аргументи от обща оценка мониторинг	Допълнителни анализи по критерии	Влияние върху данъчни оценки
15309	гр.	Годеч	Годеч	Софийска	3	4	В два последователни мониторинга е категорично 4-та категория по модела от Методиката	По критерии: К1: 4, К2: 4, К3: 4÷5, К4: 3 Общо влошаване на показатели	Да (от 3 към 4)
51723	гр.	Никопол	Никопол	Плевен	3	4	В два последователни мониторинга е категорично 4-та категория по модела от Методиката	По критерии: К1: 4, К2: 4÷5, К3: 2÷4, К4: 3 Общо влошаване на показатели	Да (от 3 към 4)
30962	гр.	Златарица	Златарица	Велико Търново	4	5	В два последователни мониторинга е категорично 5-та категория по модела от Методиката	По критерии: К1: 4÷5, К2: 5÷7, К3: 5÷7, К4: 2÷3	Не влияе върху местни данъци и такси
70295	гр.	Сухиндол	Сухиндол	Велико Търново	4	5	В два последователни мониторинга показва резултати за 5-та и между 5-та и 6-та категории по модела от Методиката	По критерии: К1: 4÷5, К2: 5÷6, К3: 5÷6, К4: 4	Не влияе върху местни данъци и такси

Код на нм	гр./с.	Населено място	Община	Област	Категория	Предлагана категория	Аргументи от обща оценка мониторинг	Допълнителни анализи по критерии	Влияние върху данъчни оценки
18505	с.	Гложене	Козлодуй	Враца	4	5	В два последователни мониторинга показва резултати за 5-та и между 5-та и 6-та категории по модела от Методиката	По критерии: К1: 4, К2: 4, К3: 5÷7, К4: 5÷7	Не влияе върху местни данъци и такси
51127	с.	Нареченски бани	Асеновград	Пловдив	4	5	В два последователни мониторинга показва резултати за 5-та и между 5-та и 6-та категории по модела от Методиката	По критерии: К1: 6, К2: 6÷7, К3: 5, К4: 5÷7	Не влияе върху местни данъци и такси
72151	с.	Твърдица	Бургас	Бургас	6	5	В два последователни мониторинга показва резултати за 5-та и между 4-та и 5-та категории по модела от Методиката	По критерии: К1: 5÷7, К2: 1÷2, К3: 4, К4: 5÷7 В близост до център: Бургас	Да (от 6 към 5)
35211	с.	Казашко	Варна	Варна	6	5	В 2 последователни мониторинга показва резултати за 5-та и между 4-та и 5-та категории по модела от Методиката	По критерии: К1: 4÷7, К2: 4÷7, К3: 3, К4: 5÷7 В близост до център: Варна	Да (от 6 към 5)

Код на нм	гр./с.	Населено място	Община	Област	Категория	Предлагана категория	Аргументи от обща оценка мониторинг	Допълнителни анализи по критерии	Влияние върху данъчни оценки
15984	с.	Голяновци	Костинброд	Софийска	6	5	В 2 последователни мониторинга показва резултати за 5-та и между 4-та и 5-та категории по модела от Методиката	По критерии: К1: 5÷6, К2: 1, К3: 4÷5, К4: 5÷7 В близост до Костинброд, център: София	Да (от 6 към 5)
58606	с.	Пролеша	Божурище	Софийска	6	5	В 2 последователни мониторинга показва резултати за 5-та и между 4-та и 5-та категории по модела от Методиката	По критерии: К1: 5÷7, К2: 3÷5, К3: 4, К4: 5÷7 В близост до Божурище, център: София	Да (от 6 към 5)
12471	с.	Вълково	Сандански	Благоевград	6	5	В 2 последователни мониторинга показва резултати за 5-та и между 4-та и 5-та категории по модела от Методиката	По критерии: К1: 5÷6, К2: 3÷5, К3: 4, К4: 5÷7 В близост до тур. зона: Сандански	Да (от 6 към 5)
36868	с.	Кипра	Девня	Варна	6	5	В 2 последователни мониторинга показва резултати за 5-та и между 4-та и 5-та категории по модела от Методиката	По критерии: К1: 5÷7, К2: 4÷6, К3: 4, К4: 5÷7 В близост до инд. зона: Девня, център: Варна	Да (от 6 към 5)

Код на нм	гр./с.	Населено място	Община	Област	Категория	Предлагана категория	Аргументи от обща оценка мониторинг	Допълнителни анализи по критерии	Влияние върху данъчни оценки
39102	с.	Кочеве	Садово	Пловдив	6	5	В два последователни мониторинга показва резултати за 5-та и между 4-та и 5-та категории по модела от Методиката	По критерии: К1: 5÷7, К2: 4÷7, К3: 4, К4: 5÷7 В близост до център: Пловдив	Да (от 6 към 5)
18174	с.	Гурмазово	Божурище	Софийска	6	5	В 2 последователни мониторинга показва резултати за 5-та и между 4-та и 5-та категории по модела от Методиката	По критерии: К1: 5÷7, К2: 1, К3: 5÷6, К4: 5 В близост до център: София	Да (от 6 към 5)
62788	с.	Рогачево	Балчик	Добрич	6	5	В 2 последователни мониторинга показва резултати за 5-та и между 4-та и 5-та категории по модела от Методиката	По критерии: К1: 5÷7, К2: 1, К3: 5÷6, К4: 5÷7 В близост до тур. център: Балчик	Да (от 6 към 5)
61724	с.	Раздел	Дулово	Силистра	6	5	В 2 последователни мониторинга показва резултати за 5-та и между 4-та и 5-та категории по модела от Методиката	По критерии: К1: 5÷6, К2: 4÷7, К3: 4, К4: 5÷7	Да (от 6 към 5)

Код на нм	гр./с.	Населено място	Община	Област	Категория	Предлагана категория	Аргументи от обща оценка мониторинг	Допълнителни анализи по критерии	Влияние върху данъчни оценки
14800	с.	Гергевец	Сливен	Сливен	6	5	В два последователни мониторинга показва резултати за 5-та и между 4-та и 5-та категории по модела от Методиката	По критерии: К1: 4÷5, К2: 2÷4, К3: 4÷5, К4: 5÷7 В близост до център: Сливен	Да (от 6 към 5)
78464	с.	Церово	Благоевград	Благоевград	6	5	В два последователни мониторинга показва резултати за 5-та и между 4-та и 5-та категории по модела от Методиката	По критерии: К1: 4÷5, К2: 1, К3: 4÷5, К4: 5÷7 В близост до център: Благоевград	Да (от 6 към 5)
00134	с.	Изгрев	Благоевград	Благоевград	6	5	В два последователни мониторинга показва резултати за 5-та и между 4-та и 5-та категории по модела от Методиката	По критерии: К1: 5÷6, К2: 2÷4, К3: 4÷5, К4: 5÷7 В близост до център: Благоевград	Да (от 6 към 5)
61676	с.	Разбойна	Търговище	Търговище	6	5	В два последователни мониторинга показва резултати за 5-та и между 4-та и 5-та категории по модела от Методиката	По критерии: К1: 5÷7, К2: 2÷4, К3: 4÷5, К4: 5÷7 В близост до център: Търговище	Да (от 6 към 5)

Код на нм	гр./с.	Населено място	Община	Област	Категория	Предлагана категория	Аргументи от обща оценка мониторинг	Допълнителни анализи по критерии	Влияние върху данъчни оценки
61412	с.	Радиново	Марица	Пловдив	6	5	В два последователни мониторинга показва резултати за 5-та и между 4-та и 5-та категории по модела от Методиката	По критерии: К1: 5÷7, К2: 2÷3, К3: 4÷5, К4: 5÷7 В близост до център: Пловдив	Да (от 6 към 5)
57203	с.	Полето	Симитли	Благоевград	6	5	В два последователни мониторинга показва резултати за 5-та и между 4-та и 5-та категории по модела от Методиката	По критерии: К1: 5÷6, К2: 3÷5, К3: 4÷5, К4: 5÷7 В близост до център: Благоевград	Да (от 6 към 5)
31276	с.	Змейово	Стара Загора	Стара Загора	6	5	В два последователни мониторинга показва резултати за 5-та и между 4-та и 5-та категории по модела от Методиката	По критерии: К1: 5÷7, К2: 2÷4, К3: 4÷5, К4: 5÷7 В близост до център: Стара Загора	Да (от 6 към 5)
04426	с.	Близнаци	Аврен	Варна	6	5	В два последователни мониторинга показва резултати за 5-та и между 4-та и 5-та категории по модела от Методиката	По критерии: К1: 5÷7, К2: 1, К3: 5÷6, К4: 5÷7 В близост до туристически зони	Да (от 6 към 5)

Код на нм	гр./с.	Населено място	Община	Област	Категория	Предлагана категория	Аргументи от обща оценка мониторинг	Допълнителни анализи по критерии	Влияние върху данъчни оценки
24075	с.	Дунавци	Казанлък	Стара Загора	6	5	В два последователни мониторинга показва резултати за 5-та и между 4-та и 5-та категории по модела от Методиката	По критерии: К1: 5÷7, К2: 4÷5, К3: 4, К4: 5÷7 В близост до център: Казанлък	Да (от 6 към 5)

Легенда за допълнителни анализи:

Аргументите за предлаганите промени в категориите се базират на резултати от общата получена оценка (Колона „Аргументи от обща оценка мониторинг“) и допълнителни анализи по отношение оценка по критериите за населени места и допълнителна информация за населеното място. Съответното населено място е оценено по четирите критерия и неговото място (приблизително спрямо оценката за съответния критерий) според средни стойности и отклоненията от тях за съответната категория. Допълнително са разглеждани и фактори, като близост до значими центрове от различен характер, вкл. туристически, икономически, административни и др, също и близост до инфраструктурни коридори, направления и др.

К1 – Критерий 1, Демография, оценен за съответното населено място по стойностите, характерни за съответни цитирани категории

К2 – Критерий 2, Урбанистичен, оценен за съответното населено място по стойностите, характерни за съответни цитирани категории

К3 – Критерий 3, Инфраструктури, оценен по стойностите, характерни за съответни цитирани категории

К4 – Критерий 4, Селищно административни и културни характеристики, по стойностите, типични за съответни цитирани категории

5. СРАВНЕНИЯ С ДРУГИ НАЦИОНАЛНИ КЛАСИФИКАЦИИ

Категоризацията на АТЕ и ТЕ в България е в известна степен продължение на вижданията от средата на 70-те години на 20-ти век за ролята на обща/базова класификация на АТЕ и ТЕ за целите на управлението на територията. Макар и имаща генезиса си от този период, категоризацията може да се определи като уникален за страната феномен, даващ достатъчно добра и прецизна скала за общото състояние на единиците в рамките на страната. Дългото и успешно използване на предшественика ѝ не може да бъде отхвърлено с лека ръка и по-скоро при наличието на такъв инструмент би било полезно при редица ситуации, свързани с оценка на състоянието, потенциала и възможностите на населени места и/или конкретни територии.

В последните години се правят разнообразни класации, базирани на различни принципи, цели, обхват, източници и използвани методи за анализ методики. В повечето случаи те са ведомствено или целево ориентирани и рядко имат по-общ характер. Качеството на всяка от тези класации като използвани методи и избрани индикатори е различно – от „постигнали целите си“, до „спорно адекватни“.

В следващите текстове са направени известни анализи и сравнения с класификациите, имащи определено отношение към цялата територия на страната и отчетли достатъчно добре спецификите, необходими за правилната интерпретация и вземане на управленски решения. Използваният принцип на подбор е целенасочен, защото тези класификации могат да бъдат сравнени и коментирани като резултати спрямо категоризацията на общините и населените места.

5.1. Национална стратегия за регионално развитие

Националната стратегия за регионално развитие (НСРР) за периода 2012-2022 г. е дефинирала собствена класификация на част от населените места, а именно центровете на общини. Методиката за това класиране се базира на оценка на центровете на общини най-вече според тяхната функция като урбанистични центрове, влиянието им като полюси на развитие за прилежащата територия, принадлежност към оси на развитие, устойчивост в няколко аспекта, включително икономически, исторически план, предоставяне на услуги от общ и социален характер и др. Основните принципи са базирани на стабилност в демографски план (брой на населението, динамика (относително запазване или загуба на население), наличие на административни, обслужващи, образователни, културни и други подобни институции, характерни специфики и др.

Целта на класификацията в НСРР е да позиционира пространствената структура на селищната мрежа в България като определи и степенува центровете (използваният термин е нива на центрове) и съответните йерархични и хоризонтални връзки (оси на развитие) между тях.

Характерно за НСРР по отношение на центровете е, че стратегията разглежда населените места от гледна точка на тяхната „отговорност“ спрямо прилежащите и управляваните територии, в смисъл на тяхното влияние, зависимост и взаимовръзка в общата система от населени места и територии в страната. В този смисъл са определени конкретни стойности като нива на значимост и влияние единствено за общинските центрове. Тук трябва да се търси причината за известни разминавания в качествен план спрямо категоризацията на населените места, която ги разглежда в по-общ и интегриран план.

Друг характерен елемент е броят на нивата, определени в НСРР. Общинските центрове са класифицирани в 5 нива, като Столична община е отделена самостоятелно в първо (1) ниво. На практика всички останали 259 общински центъра (264 – Столична – общините без самостоятелен център – 4 на брой) са класифицирани в 4 нива. Спрямо категоризацията, при която всички общински центрове попадат в категории като населени места от 1 до 5, тази класификация „сгъстява“ оценките. Друга характерна особеност на класификацията на НСРР е сравнително по-стръмната скала, т.е. по-малък брой населени места (силни градове-центрове на общини) попадат във високите нива. По тази причина в нивата 4 и 5 попадат преобладаващият брой центрове на общини, което затруднява тяхното отграничаване с оглед на бъдещи стратегически решения. От гледна точка на управлението при масив от 260 обекта, попадането на половината от тях в една група (135 общински центъра) не е добър показател за ефективна намеса. Може би и по тази причина е взето решение и са определени междинни нива, т.е. част от центровете на общини, поставени в 3, 4 и 5-то ниво, са получили нива с „+“ към определените им. Материята е доразвита в Националната концепция за пространствено развитие, коментирана по-долу.

5.2. Национална концепция за пространствено развитие

Националната концепция за пространствено развитие (НКПР) доразвива постигнатото от НСРР по отношение на дефинирането на нива на центрове. Подходът, подобно на НСРР, разглежда само центровете на общини. Надграждането в НКПР се състои в дефинирането на няколко концептуални теми при дефинирането и класифицирането на нивата на центрове, а именно: Административни функции, Транспортна осигуреност/транспортен възел, Медицински услуги, Университетски

център, Икономически показатели, Туристическо развитие, Културен център, Демографски показатели. Това допълнително надграждане не променя в същество дефинираните от НСРР нива, но допълва тяхната характеристика и разграничава малко „горната част“ от нивата 3 и 4. Нивото 5 (в долните си нива) също малко е разграничено с въвеждането на допълнително ниво, което не намира пряко приложение и е обединено с 5-то ниво в крайните дефиниции (но все пак е изследвано). Важно е да се отбележи, че основният принцип е бил изследване основно на функцията на общинските центрове като предоставящи публични услуги или концентриращи определен вид дейности. Следва също така и да се спомене, че предвид периода на разработване, особено важно е било и определянето и отграничаването на общински центрове за подпомагане по ОПРР за изготвяне на Интегрирани планове за възстановяване и градско развитие (ИПВГР). За определяне на тези градове-центрове, не само като списък, но и като нива на финансиране, са използвани допълнителни критерии, коригиращи определенията на нива на градски центрове от НСРР.

Като общи изводи, могат да се дефинират следните заключения, касаещи сравнително общата класификация на нивата на центрове, използвани в НСРР и НКПР и тяхната релация спрямо категоризацията на АТЕ и ТЕ:

Прилики и различия

- Спрямо скалата на оценка
- Двата документа, НСРР и НКПР, оценяват ограничен брой населени места, но най-значимите от гледна точка на управлението – центрове на общини;
- Сравнението между нивата може да бъде само условно, сравнявайки качествата на населените места като такива (според категоризацията) и техните качества като центрове (нива според двата документа)
- Спрямо съвпадения и различия

Както е отбелязано и по-горе скалата за оценка по двете класификации е различна и определено тази на НСРР и НКПР е по-„стръмна“.

Общи съпоставки:

- В НСРР и НКПР гр. София е първо ниво, категорията му е 0
- В НСРР и НКПР във второ ниво има 6 града, които имат категория 1 като населени места.
- В НСРР и НКПР в трето ниво има 22 града, които имат категории 1 и 2 като населени места. Шест от тях имат по НСРР ниво 3+, което е повече от 3 (може да

се разглежда като междинно ниво между 2 и 3), всичките с категория 1 като населени места (областни центрове)

- В НСРР и НКПР в четвърто ниво има 84 града, които имат категории 2, 3 и 4 като населени места. Дванадесет (12) от тях имат по НСРР ниво 4+, което е повече от 4 (може да се разглежда като междинно ниво между 3 и 4), всичките с категория 2 като населени места. Същият брой населени места – силни общински центрове с категория 2 имат оценка 4 като ниво. С изключение на гр. Малко Търново всички общински центрове от четвърто ниво имат категория 2 и 3.
- Групата от общински центрове в пето ниво класификацията на НСРР и НКПР при възприетата стръмна скала естествено е твърде голяма – 147 градове и села, общински центрове. От тях 27 центрове имат 3-та категория, 91 – категория 4, останалите – категория 5.
- Като цяло скалата на двете класации потвърждава тенденциите. Заради различните цели и методика се наблюдават известни различия, но те са по-скоро резултат от различно дефинирани скали, повече, отколкото концептуални различия.

5.3. Други национални класификации

В България съществуват и други класификации на национално ниво на общини и населени места. Причината да бъдат отделени като „други“ е заради целите, за които те се извършват. В повечето случаи това са ведомствени класификации на базата на малък брой показатели, ориентирани към специфична цел. Този подход има своите обяснения, но би спечелил с прилагането като допълнителен и/или коригиращ показател категорията на общината или населеното място.

Класификация на Министерство на финансите

Извършва се за целите на коригирането на общинските бюджети и преразпределянето на средства от републиканския бюджет. Силно специализирана и трудно би се сравнила с общата оценка, заложена в категоризацията.

Класификация на Министерство на здравеопазването

Извършва се за целите на специфичните политики на МЗ. Доста специализирана, но би могла да се подобри с включването на индикатор „категория“.

Други ведомствени класификации

Повечето други ведомствени класификации имат силно профилиран набор от показатели и опростен (в повечето случаи) метод за определяне на класове и групи

населени места и/или общини за преднамерени действия. По тази причина тяхното сравняване с категоризацията би били неуместно. Кое не означава, че тя не би подобрила подхода и резултатите от тях при подходящо нейно включване в тези класификации.

6. ПРОЦЕДУРИ, СЪГЛАСУВАНИЯ, РАБОТНИ СРЕЩИ

В процеса на изпълнение на задачата са спазени всички предвидени процедури и съгласувания и са проведени няколко работни срещи.

- Спазени са процедурите от Техническата спецификация и съответно заложи в офертата и доклада от встъпителната среща: междинни работни срещи, навременно изпращане на информация по изпълнението и резултатите от него, и според окончателно приетия график за изпълнение на дейностите;
- Спазени са и други, предвидени в Техническата спецификация и съответно заложи в офертата, съгласувания между заинтересовани страни, което е допринесло за успешното изпълнение и приключване на задачата;
- Спазени са и всички правила и изисквания по материалите, които се предават на Възложителя. Настоящият доклад и съпътстващото резюме също са част от тези изисквания.

Докладът включва аналитична част, представяща прилагането на методиката за определяне на категориите, включително и на метода за изчисляване на оценките, с коментар на получените резултати, направените изводи и предложенията за решения и промени и корекции на част от АТЕ и ТЕ. Включени е и раздел, отчитащ комуникациите с Възложителя и други заинтересовани страни и резултатите от тях, срещнатите трудности, предприетите действия и др. Като приложения към доклада се предоставят и съпътстващи материали под формата на приложения, включително и извадки от създадената база данни за общините и населените места по използваните показатели, групирани по критерии.

Докладът включва и кратко представяне на други класификации, касаещи общините и населените места и кратък анализ на съпоставимостта между тях.

- Подготовка на материали, включително аргументирано предложение за промяна на действащи категории на общини и населени места и проект на Заповед на министъра на регионалното развитие и благоустройството за утвърждаване на категориите на АТЕ и ТЕ в страната.

Предложението за промяна на действащи категории на общини и населени места е направено и аргументирано на базата на получените резултати от прилагането на метода с актуални статистически данни и съобразено с официалната Методика. Окончателният му вариант отразява мненията и забележките от работните срещи между Възложителя и други заинтересовани страни (общините чрез НСОРБ и индивидуално, МРРБ, НСИ и др.), включително и след провеждането на заседание на Междуведомствената работна група (МРГ).

Изготвен е и Проект на Заповед на Министъра на РРБ за утвърждаване на категориите на АТЕ и ТЕ в като резултат от окончателното съгласуване на предлаганите промени. Спазени са и всички формални изисквания към вида на тази заповед, както и такива по публикуването на материала в страницата на МРРБ и Държавен вестник.

- Резултатите са представени и утвърдени в заседание на Междуведомствената работна група (МРГ) за наблюдение и последваща актуализация в категоризирането на АТЕ и ТЕ в Република България;

Представянето на резултатите в МРГ е задължителен елемент от изпълнението на поръчката, с оглед тяхното съгласуване, одобряване и осигуряване на публичност. Изпълнителят е подготвил предварителен материал с обща информация, аргументация за предлаганите решения, включващ предложения за определяне на нови категории. Този материал е предоставен за разпространение една седмица преди насроченото заседание. Подготвена е и презентация за представяне пред групата. По време на заседанието на МРГ са представени резултатите и съответно - обсъдени.

7. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

Основните изводи от проведения мониторинг могат да се обобщят по следния начин:

- Наблюдава се висок процент на потвърждаване на действащи категории на общини и населени места. Предложенията за промяна са при една община и около 1% от населените места;
- Потвърждават се и предложените и направени при предишния мониторинг промени в категориите на общини и населени места. Оценките поставят съответните община и населени места в и около определените им категории;
- Съществуват основателни аргументи за получените силни и трайни различия между съществуващи категории и предложения за промяна;

- Потвърждава се приложимостта на методиката. Наблюдава се устойчивост на метода и принципите за прилагането му и получените резултати;
- Наблюдава се постепенно, но трайно разширяване на обхвата на използване на категориите на общините и населените места в аналитични и нормативни документи;
- Влиянието на някои показатели като разграничители на състоянието намалява;
- Определени показатели не се поддържат ежегодно във вида, дефиниран в системата от критерии и показатели.

Според методиката основно прекатегоризиране следва да се проведе след следващо преброяване през 2021 г., тоест – през 2022 г.;

В резултат на проведеня мониторинг могат да се дадат **следните препоръки:**

- Преди основното прекатегоризиране, планирано за 2022 г., да се извърши актуализация на системата от критерии и показатели, като е най-добре това да се извърши през 2020 г., заедно с регулярния мониторинг, когато ще има натрупан и допълнителен опит от планирания за 2018 г. следващ мониторинг;

Препоръките за актуализация са основно в посока: (1) Отпадане на показатели, които нямат съществено влияние върху оценката, но утежняват процеса на формиране на оценката; (2) Преформулиране на показатели, по повод на източници на информация и начин на събирането ѝ; (3) Предполагаеми добавяне/замяна на показатели, след анализ на действащите и тяхната роля и значение в общата оценка.

- Преди основното прекатегоризиране да се актуализира методиката (най-добре е това да стане през 2020 г.), най-вече в частта на математическия модел в посока:

(1) Изключване при прилагането на модела при общини не само на Столична община, но и на общини с население над определена граница, например над 100 000 жители. Или на общини с общински центрове – областни градове;

(2) Изключване при прилагането на модела при населени места вместо поименно цитиране на трите най-големи града чрез включването на критерий за изключване, например градове с население над 100 000, или друг цитиран брой жители;

Приемането на горните предложения би спомогнало за по-прецизирано отчитане на различията, особено при „трудното разграничаване“ между категории 3 и 4 за общини и 4, 5, 6 и 7 за населени места.

- Да се спазват заложените в Методиката срокове за провеждането на периодичен мониторинг (следващият е планиран за 2018 г.).

Гореспоменатите препоръки следва да бъдат обсъдени на заседание на разширения състав на МРГ за наблюдение и актуализация на категоризацията на АТЕ и ТЕ в Република България, като в него следва да участват представители на всички заинтересовани страни, в т.ч. на неправителствени организации и висши учебни заведения.

Регулярното провеждане на Мониторинг на категоризацията на АТЕ и ТЕ дава възможност за по-прецизното следене състоянието на общините и населените места и по-плавни и аргументирани промени, когато се налага. Категоризацията е единственият инструмент за оценка на всички общини и населени места по широк набор от критерии и показатели, покриващи целия спектър на оценка на състоянието им. Разширяването на нейното прилагане, макар и по-бавно, е доказателство за нейните качества като базова оценка, която може да се прилага гъвкаво при решаването на различни задачи за класиране и разграничаване на АТЕ и ТЕ. В тази връзка е необходимо да бъдат предвиждани необходимите финансови средства за извършване на Мониторинг на категоризацията на АТЕ и ТЕ.

8. ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ПРОМЕНИ

За промяна са предложени една община и 57 населени места.

- На община Сърница е определена служебно (според правилата, залегнали в методиката) категория 4 при създаването ѝ. При проведения мониторинг и според модела от методиката тя показва резултати, съответстващи на категория 5 и се предлага за промяна.
- От населените места 30 се предлагат да преминат от 7-ма към 8-ма категория поради намаляване на населението под 100 жители.
- Други 25 населени места показват стойности на оценката си в диапазони над или под съседната категория.

- На две новосъздадени населени места се определя категория 8 поради малко население (под 100 жители в момента на създаването им)

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

АЗ	Агенция по заетостта
АПИ	Агенция „Пътна инфраструктура“
АТЕ	Административно-териториални единици
АТУ	Административно-териториално устройство
БДЖ	Български държавни железници
ГПСОВ	Градска пречиствателна станция за отпадни води
ДВ	Държавен вестник
ЕКАТТЕ	Единен класификатор на административно-териториалните и териториалните единици
ЕС	Европейски съюз
ЗАТУРБ	Закон за административно-териториалното устройство на Република България
ЗМДТ	Закон за местните данъци и такси
ИПВГР	Интегрирани планове за възстановяване и градско развитие
МЗХ	Министерство на земеделието и горите
МОН	Министерство на образованието и науката
МРГ	Междуправителствена работна група
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МС	Министерски съвет
МФ	Министерство на финансите
НКЖИ	Национална компания „Железопътна Инфраструктура“
НКПР	Национална концепция за пространствено развитие
нм	Населени места
НРНМ	Национален регистър на населените места
НСИ	Национален статистически институт
НСОРБ	Национално сдружение на общините в Република България
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие
ОПРР	Оперативна програма „Региони в растеж“
ОУП	Общ устройствен план
РМС	Решение на Министерския съвет
ТЕ	Териториални единици
NUTs	Териториални единици (по нива), използвани от Евростат за сравнение на показатели. За България: области (NUTSIII), региони от ниво 2 (NUTSII)

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ

Решение на Министерски съвет (РМС) от № 921 от 16.12.2011 г. за определяне на критерии и показатели за категоризиране на общините, кметствата, районите и населените места в Република България

Методика за категоризиране на АТЕ и ТЕ в Република България, одобрена със Заповед на министъра на регионалното развитие и благоустройството № РД-02-14-306 от 10.02.2012 г.

Публични източници на информация за показателите:

1. Информация за наличие на апелативни, окръжни и районни съдилища - http://www.vks.bg/vks_p12.htm
2. Информация за наличие на апелативни, окръжни и районни прокуратури - <http://www.prb.bg/bg/prokuratura/struktura-na-prokuraturata/>
3. Информация за наличие на деконцентрирани служби на Министерство на вътрешните работи - https://www.mvr.bg/Za_MVR/struktura.htm
4. Информация за наличие на деконцентрирани служби на Министерство на труда и социалната политика:
  - 4.1. Дирекции „Регионална служби по заетостта“ - <https://www.az.government.bg/pages/direkcii-regionalna-slujba-po-zaetosta/>; <https://www.az.government.bg/pages/upravlenie-i-struktura-na-agenciata-po-zaetosta/>
  - 4.2. Дирекции „Бюро по труда“ - <https://www.az.government.bg/pages/direkcii-regionalna-slujba-po-zaetosta/>; <https://www.az.government.bg/contacts/offices/>
  - 4.3. Регионални дирекции и дирекции „Социално подпомагане“ - http://www.asp.government.bg/ASP_Files/Dogovori/Spisuk_RDSP_DSP.pdf
5. Информация за наличие на деконцентрирани териториални звена на Националната агенция за приходите:
  - 5.1. Териториални дирекции на НАП - <http://www.nap.bg/page?id=683>
  - 5.2. Офиси на НАП - <http://www.nap.bg/page?id=546>
6. Информация за наличие на деконцентрирани териториални звена на Министерство на земеделието и храните:

- Областни дирекции и общински служби „Земеделие“ -
<http://www.mzh.government.bg/MZH/bg/OblastniDirekcii.aspx>
7. Информация за наличие на центрове за спешна помощ и техни филиали -
<http://www.mh.government.bg/bg/ministerstvo/vtorostepenni-razporediteli/tsentrove-za-speshna-meditsinska-pomosht/>
8. Информация за селищно-административните функции на населените места -
<http://www.nsi.bg/nrnm/>
9. Информация за наличие на читалища -
<http://chitalishta.com/index.php?act=community&do=list&special=1>
10. Информация за културни ценности с национално и световно значение -
<http://mc.government.bg/page.php?p=46&s=27&sp=32&t=33&z=34;>
<http://mc.government.bg/page.php?p=58&s=244&sp=246&t=0&z=0>